

Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

STRESZCZENIE SPRAWOZDANIA ROCZNEGO Z WDRAŻANIA PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014-2020 ZA ROK 2022

przygotowane na podstawie art. 50 ust. 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013¹

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego [...]

WSTĘP

Zawartość przedmiotowa sprawozdania rocznego z realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020) została określona w *rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) nr 808/2014 ustanawiającym zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)*.

Szczegółowa struktura sprawozdania, w tym zawartych w nim tabel, wynika z wytycznych Komisji Europejskiej.

Wszelkie dane dotyczą stanu na 31 grudnia 2022 r., jeśli nie zaznaczono inaczej.

Niniejsze streszczenie obejmuje skrót najważniejszych informacji zawartych w sprawozdaniu.

INFORMACJE NA TEMAT REALIZACJI PROGRAMU (ROZDZIAŁ 1 SPRAWOZDANIA)

PROW 2014-2020 został opracowany na podstawie przepisów Unii Europejskiej, w szczególności rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr:

- 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 oraz
- 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące EFRR, EFS, FS, EFRROW oraz EFMiR,

a także aktów delegowanych i wykonawczych Komisji Europejskiej. Program jest wkomponowany w całościowy system polityki rozwoju kraju, w szczególności poprzez mechanizm Umowy Partnerstwa.

Podstawą prawną funkcjonowania PROW 2014-2020 w Polsce są: ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. 2015 poz. 349, z późn. zm.), zwana dalej ustawą o PROW, oraz ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. 2015 poz. 378, z późn. zm).

PROW 2014-2020 został przyjęty decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej z dnia 12 grudnia 2014 r.

Program jest finansowany z budżetu UE (Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich - EFRROW) i z krajowych środków publicznych.

Po uwzględnieniu dodatkowych środków w wysokości 3,6 mld euro, związanych z wprowadzeniem okresu przejściowego i wydłużeniem realizacji Programu o 2 lata, a także kwoty 945 mln euro z Europejskiego Funduszu Odbudowy (EIO), wspierającego inwestycje oraz działania w dziedzinie środowiska, **budżet Programu wynosi obecnie 18,2 mld euro**, w tym 11,9 mld euro ze środków EFRROW.

Z budżetu PROW 2014-2020 finansowane są również zobowiązania podjęte w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006 i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Ogółem w ramach PROW 2014-2020 do dnia 31 grudnia 2022 r. **złożono 7,82 mln wniosków** o przyznanie pomocy finansowej (w tym 6,36 mln w ramach działania M13 *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami*).

Zatwierdzono do realizacji 6,88 mln operacji (w tym w 2022 r. – 709 tys. operacji). Do końca 2022 r. zakontraktowano niecałe 82% budżetu Programu².

² Wartość uwzględnia zobowiązania z poprzednich okresów programowania.

Do końca okresu sprawozdawczego **zrealizowano płatności w kwocie 53,68 mld zł (12,07 mld euro)**, co stanowi 65% budżetu Programu.

PRIORYTETY I CELE SZCZEGÓŁOWE REALIZOWANE W RAMACH PROGRAMU

PRIORYTET 1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich (P1), w tym cele szczegółowe:

1A) *Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich*

1B) *Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonych zarządzania środowiskiem i lepszych wyników*

1C) *Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa*

Priorytet 1 jest priorytetem horyzontalnym. Dla tego priorytetu nie został wydzielony odrębny budżet w ramach Programu. Cele Priorytetu 1 są realizowane przez działania zaprogramowane w ramach innych priorytetów: M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna*, M02 *Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw* oraz M16 *Współpraca*.

Realizacja celów Priorytetu 1:

Wskaźnik *Procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW 2014-2020* został zrealizowany na poziomie 28% docelowej wartości (na ten wynik wpłynęła realizacja płatności w ramach działań M01, M02 i M16).

Wskaźnik *Łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...)* został zrealizowany na poziomie 135% (zrealizowano płatności dla 222 operacji przy zakładanych 165).

Wskaźnik *Łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013* został zrealizowany na poziomie 13%. W ramach poddziałania *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności* do końca 2022 r. zrealizowano szkolenia dla 27 522 osób. Wartość docelowa wynosi 211,8 tys.

PRIORYTET 2. Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami (P2), w tym cele szczegółowe:

2A) *Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej*

2B) *Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń*

Limit środków Priorytetu 2: środki ogółem **5,63 mld** euro, w tym środki EFRROW **3,64 mld** euro
Środki zakontraktowane do końca 2022 r.: **81%**; środki wypłacone: **62%**³

Realizacja celów Priorytetu 2:

Wskaźnik *Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją* – wartość docelowa wskaźnika wynosi 3,17%. Podstawą obliczenia stopnia realizacji wskaźnika jest typ operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* (poddziałanie 4.1), w ramach którego zrealizowano płatności dla 42 894 gospodarstw. Wskaźnik został osiągnięty na poziomie 2,85%, co oznacza 90% zakładanego celu.

Wskaźnik *Procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/ inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich* – wartość docelowa wskaźnika wynosi 1,81% (wartość została zmniejszona w 2022 r.).

Podstawą obliczenia stopnia realizacji wskaźnika jest poddziałanie 6.1 *Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników*, w ramach którego przekazano płatności dla 25 190 gospodarstw. Wskaźnik został osiągnięty na poziomie 1,67%, co oznacza 92% zakładanego celu.

Działania realizowane w ramach Priorytetu 2:

- M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności* i 1.2 *Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych* (cel szczegółowy 2A)
- M02 *Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw* (2A)
- M04 *Inwestycje w środki trwałe* - poddziałanie 4.1 - typ operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* – z wyłączeniem obszaru f (2A)
- M04 - poddziałanie 4.3 *Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa* – typ operacji *Scalanie gruntów* (2A)
- M06 *Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej* - poddziałanie 6.3 *Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw* (*Restrukturyzacja małych gospodarstw*) (2A)

³ Bez uwzględnienia instrumentu finansowego

- M06 - poddziałanie 6.4 *Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej (Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług związanych z rolnictwem i leśnictwem)* (2A)
- M06 - poddziałanie 6.5 *Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi (Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa)* (2A)
- M21 *Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników, mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19* (2A)
- M22 *Nadzwyczajne tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych wpływem rosyjskiej inwazji na Ukrainę* (2A)
- M06 - poddziałanie 6.1 *Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników (Premie dla młodych rolników)* (2B)

PRIORYTET 3. Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie (P3), w tym cele szczegółowe:

3A) *Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe*

3B) *Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach*

Limit środków Priorytetu 3: środki ogółem **1,63 mld** euro, w tym środki EFRROW **1,05 mld** euro
 Środki zakontraktowane do końca 2022 r. – łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **79%**; środki wypłacone: **52%**^{4 5}

Realizacja celów Priorytetu 3:

Wskaźnik *Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów* – cel osiągnięto w 100% (zrealizowano wskaźnik w wysokości 1,13% przy zakładanej wartości 1,13%). Podstawą obliczenia stopnia realizacji wskaźnika są działania M03 i M09.

Osiągnięta wartość wskaźnika *Procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem* wynosi 43% zakładanej wartości docelowej, zmniejszonej w 2022 r. w wyniku zmian Programu (zrealizowano wskaźnik w wysokości 0,25% przy zakładanej wartości 0,57%).

W ramach typu operacji *Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej* oraz działania M17 *Zarządzanie ryzykiem*, stanowiących podstawę obliczenia stopnia realizacji wskaźnika, zrealizowano płatności dla 3 719 gospodarstw.

Działania realizowane w ramach Priorytetu 3:

- M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania*

⁴ Bez uwzględnienia instrumentu finansowego

⁵ Ewentualne minimalne różnice w porównaniu do limitów wynikających z rozdziału 10 Programu wynikają z zastosowania przewidzianego przez Komisję Europejską mechanizmu elastyczności

umiejętności i 1.2 Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych (cele szczegółowe 3A i 3B)

- M03 Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (3A)
- M04 Inwestycje w środki trwałe - poddziałanie 4.2 Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój (Przetwórstwo i marketing produktów rolnych) (3A)
- M07 Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich - poddziałanie 7.4 - typ operacji Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów (3A)
- M09 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów (3A)
- M14 Dobrostan zwierząt (3A)
- M16 Współpraca – wybrane operacje (3A)
- M05 Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (3B)
- M17 Zarządzanie ryzykiem (3B)

PRIORYTET 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem (P4), w tym cele szczegółowe:

4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów

4B) Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów

4C) Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą

Limit środków Priorytetu 4: środki ogółem **5,97 mld** euro, w tym środki EFRROW **3,97 mld** euro
Środki zakontraktowane do końca 2022 r. - łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania, wraz z płatnościami zaliczkowymi: **82%**; środki wypłacone: **79%**

Realizacja celów Priorytetu 4:

Wskaźnik *Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do poprawy różnorodności biologicznej (ha) (cel szczegółowy 4A) + poprawy gospodarki wodnej (ha) (cel szczegółowy 4B) + poprawy gospodarowania glebą i/zapobieganiu erozji gleby (ha) (cel szczegółowy 4C)* - realizowany jest przez wsparcie w ramach działań M10 i M11.

Cel w 2022 roku został zrealizowany na poziomie 56% - wsparciem objęto w 2022 r. 1,135 mln ha przy założonej wartości 2,030 mln ha.

Wskaźnik *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy* - wartość docelowa wskaźnika wynosi 10,92% (co odpowiada powierzchni 1,577 mln ha).

W 2022 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 5,90% (wsparciem objęto powierzchnię 0,853 mln ha gruntów rolnych), co oznacza 54% zakładanego celu.

Wskaźnik *Procent lasów/innych zalesionych obszarów w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną* realizowany jest przez wsparcie w ramach poddziałania 8.5 *Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska.*

Wartość docelowa wskaźnika wynosi 0,17% (co odpowiada powierzchni 15,44 tys. ha; wartość została zmniejszona w 2022 r.). Do końca 2022 r. wsparciem objęto powierzchnię 8,61 tys. ha. Wskaźnik osiągnięto na poziomie 0,09%, co oznacza 56% zakładanego celu.

Wskaźnik *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej* - wartość docelowa wskaźnika wynosi 10,81% (co odpowiada powierzchni 1,562 mln ha; wartość ta została zmniejszona w 2022 r.).

W 2022 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 5,82% (wsparciem objęto powierzchnię 0,841 mln ha), co oznacza 54% zakładanego celu.

Wskaźnik *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby* - wartość docelowa wskaźnika wynosi 14,05% (co odpowiada powierzchni 2,030 mln ha; wartość została zmniejszona w 2022 r. w efekcie zmiany Programu).

W 2022 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 7,86% (wsparciem objęto powierzchnię 1,135 mln ha), co oznacza 56% zakładanego celu.

Działania realizowane w ramach Priorytetu 4:

- M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 i 1.2 (cele szczegółowe 4A i 4B)
- M04 *Inwestycje w środki trwałe* - poddziałanie 4.1 - typ operacji *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000* (4A)
- M08 *Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów* – poddziałanie 8.5 *Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska* (4A i 4C)
- M10 *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne* (4A, 4B i 4C)
- M13 *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami* (4A)
- M04 *Inwestycje w środki trwałe* - poddziałanie 4.1, typ operacji *Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych / Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN* (4B)
- M04 *Inwestycje w środki trwałe* - poddziałanie 4.3, typ operacji *Zarządzanie zasobami wodnymi* (4B)
- M11 *Rolnictwo ekologiczne* (4C)

PRIORYTET 5. Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu (P5), w tym cele szczegółowe:

5C) *Ułatwianie dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, produktów ubocznych, odpadów i pozostałości oraz innych surowców nieżywnościowych dla celów biogospodarki*

5E) *Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie*

Limit środków Priorytetu 5: środki ogółem **334,7 mln** euro, w tym środki EFRROW **213 mln** euro

Środki zakontraktowane do końca 2022 r. - łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania, łącznie z płatnościami zaliczkowymi: **74%**; środki wypłacone: **53%**

Realizacja celów Priorytetu 5:

Wskaźnik *Grunty rolne i leśne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania CO₂ i ochrony pochłaniaczy CO₂ (ha) (cel szczegółowy 5E) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (ha) (cel szczegółowy 5D) + Grunty nawadniane, na których wprowadza się bardziej efektywne systemy nawadniające (ha) (cel szczegółowy 5A)* - realizowany jest przez wsparcie w ramach poddziałania 8.1 *Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych*.

Cel został do końca roku sprawozdawczego zrealizowany na poziomie 90%. Założono, że wsparciem zostanie objęta powierzchnia 5 100 ha. Do końca 2022 roku wsparciem objęto 4 602 ha.

Wskaźnik *Całkowita suma inwestycji na rzecz wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych* – realizowany jest przez wsparcie w ramach instrumentu *Zielona energia w gospodarstwie rolnym (Modernizacja gospodarstw rolnych – obszar f)*.

Do końca 2022 r. nie rozpoczęto wdrażania tego instrumentu. Wartość docelowa wskaźnika wynosi 160 mln euro.

Wskaźnik *Procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla* - wartość docelowa wskaźnika wynosi 0,02%, co odpowiada powierzchni 5 100 ha.

Wskaźnik mierzony jest efektami wsparcia w ramach poddziałania 8.1 *Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych*. Wskaźnik został osiągnięty na poziomie 0,019% - wsparciem objęto powierzchnię 4 602 ha gruntów.

Działania realizowane w ramach Priorytetu 5:

- M04 *Inwestycje w środki trwałe* - poddziałanie 4.1 - typ operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* – wyłącznie obszar f (cel szczegółowy 5C)
- M08 *Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów* – poddziałanie 8.1 *Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych* (5E).

PRIORYTET 6. Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich (P6), w tym cele szczegółowe:

6A) *Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy*

6B) *Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich*

Limit środków Priorytetu 6: środki ogółem **3,87 mld** euro, w tym środki EFRROW **2,60 mld** euro ⁵
Środki zakontraktowane do końca 2022 r.: **76%**; środki wypłacone: **52%**

Realizacja celów Priorytetu 6:

Wskaźnik *Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem* (6A) - wartość docelowa wskaźnika wynosi 25 654.

Podstawą obliczenia stopnia realizacji wskaźnika jest poddziałanie 6.2 *Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich*. Do końca 2022 r. cel został osiągnięty w 14% - utworzono 3 587 miejsc pracy.

Wskaźnik *Procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju*

Cel został zrealizowany w 100% (wskaźnik osiągnięto w wysokości 72,65% przy analogicznej zakładanej wartości docelowej). Wybrane do realizacji strategie rozwoju lokalnego obejmują obszar zamieszkały przez 20,13 mln osób.

Wskaźnik *Procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury* - wartość docelowa wskaźnika wynosi 23,5%.

Do końca 2022 roku wskaźnik został osiągnięty na poziomie 16%, co oznacza 68% zakładanego celu. Podstawą obliczenia stopnia realizacji wskaźnika jest działanie M07. Szacuje się, że 4,4 mln osób skorzysta z infrastruktury ulepszonej dzięki realizacji tego działania.

Wskaźnik *Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER)* – wartość docelowa wskaźnika wynosi 14 420.

Podstawą obliczenia stopnia realizacji wskaźnika jest poddziałanie 19.2 *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju*. Cel został osiągnięty w 102% - utworzono 14 655 miejsc pracy.

Działania realizowane w ramach Priorytetu 6:

- M06 *Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej* - poddziałanie 6.2 *Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich (Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej)* (cel szczegółowy 6A)
- M07 *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich* - poddziałanie 7.2 *Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury (...)* (6B)
- M07 - poddziałanie 7.4 - typ operacji *Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej* (6B)
- M07 - poddziałanie 7.6 *Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości(...)* (*Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego*) (6B)
- M19 *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER* (6B)

INSTRUMENT FINANSOWY W FORMIE FUNDUSZU GWARANCJI ROLNYCH

Na mocy zawartej w dniu 30 lipca 2019 r. umowy o finansowaniu pomiędzy Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi a Bankiem Gospodarstwa Krajowego został utworzony Fundusz Gwarancji Rolnych finansowany ze środków PROW 2014-2020. Celem jego powołania i funkcjonowania jest wsparcie gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego (MŚP) w dostępie do finansowania. Jest on realizowany poprzez udzielanie przez BGK (za pośrednictwem banków kredytujących):

- gwarancji stanowiących zabezpieczenie do 80% kwoty niespłaconego kapitału kredytu inwestycyjnego lub obrotowego, udzielonego przez bank kredytujący;

- dopłat do oprocentowania kredytów obrotowych (instrument wprowadzony w 2020 roku).

W 2020 roku rozszerzono zakres wsparcia udzielany z Funduszu Gwarancji Rolnych. Nowe warunki umożliwiły m.in. objęcie gwarancją kredytu obrotowego bez konieczności powiązania z inwestycją wspieraną z EFRROW, a także otrzymanie dopłaty do oprocentowania kredytu obrotowego. Jednocześnie zwiększono kwotę przeznaczoną na realizację instrumentu finansowego do 68,6 mln euro.

W 2022 r. wprowadzono zmianę polegającą na zwiększeniu dopłat do oprocentowania z 2% do 5%. Kwota przeznaczona na realizację instrumentu finansowego została ponownie zwiększona do 119 mln euro.

Kredyty z gwarancją FGR mogą być udzielane na finansowanie operacji w ramach dwóch poddziałań PROW 2014-2020:

- 4.1 *Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych* – typ operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* - Priorytet 2 / cel 2A;
- 4.2 *Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój* - typ operacji *Przetwórstwo i marketing produktów rolnych* - Priorytet 3 / cel 3A.

Do dnia 31 grudnia 2022 r. ARiMR zrealizowała na rzecz BGK płatności na łączną kwotę 428,0 mln zł, w tym w 2022 roku płatności w kwocie 209,2 mln zł.

Do końca 2022 r. banki kredytujące wsparły 6 763 ostatecznych odbiorców, udzielając 8 968 kredytów na łączną kwotę 1 717,7 mln zł, dla których Bank Gospodarstwa Krajowego udzielił z FGR gwarancji oraz dopłat do oprocentowania.

Szczegółowe dane kwotowe dotyczące realizacji instrumentu finansowego zostały przedstawione w rozdziale 10 sprawozdania.

STAN REALIZACJI PROW 2014-2020 NA 31 GRUDNIA 2022 R.

Działanie / poddziałanie		Limit środków [zł]	Zawarte umowy / wydane decyzje (czynne)*			Zrealizowane płatności					Limit środk. euro
Kod	Nazwa	ogółem	liczba	kwota [zł]	% limitu	liczba beneficjentów	kwota [zł]		kwota [euro]	% limitu EFRROW	ogółem
				ogółem			ogółem	EFRROW	ogółem		
1	Transfer wiedzy i działalność informacyjna	228 578 167,67	74	152 859 767,60	66,87%	16	12 856 338,72	8 180 488,08	2 838 061,06	5,79%	48 999 757,00
1.1	Wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności		73	98 778 384,12		16	12 856 338,72	8 180 488,08	2 838 061,06		
1.2	Wsparcie na demonstracje i działania informacyjne		1	54 081 383,48		0	0,00	0,00	0,00		
2	Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw	498 622 309,89	109	403 965 876,68	81,02%	26	199 482 000,86	126 930 396,18	43 985 901,19	40,73%	108 000 519,00
2.1	Świadczenie kompleksowej porady dla rolnika		77	384 187 171,72		17	187 084 120,84	119 041 625,36	41 292 433,83		
2.1	Świadczenie kompleksowej porady dla właściciela lasu										
2.3	Wsparcie na szkolenia doradców		32	19 778 704,96		9	12 397 880,02	7 888 770,82	2 693 467,36		
3	Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych	200 527 330,26	3 378	113 470 202,46	56,59%	10 612	89 187 948,46	56 750 188,15	20 182 325,46	45,86%	44 004 400,00
3.1	Zobowiązania 2007-2013 i 2014-2020		3 319	34 037 682,17		10 566	30 833 256,39	19 619 098,37	7 104 222,52		
3.1	Zobowiązania 2014-2020		3 319	11 465 948,95		2 405	8 261 523,17	5 256 778,99	1 876 137,49		
3.1	Zobowiązania 2007-2013			22 571 733,22		8 305	22 571 733,22	14 362 319,38	5 228 085,03		
3.2	Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych		59	79 432 520,29		47	58 354 692,07	37 131 089,78	13 078 102,94		
4	Inwestycje w środki trwałe	18 308 435 998,37	56 101	14 661 719 782,17	80,08%	40 693	9 614 606 564,03	6 278 698 660,50	2 154 299 733,98	53,74%	4 008 796 435,00
4.1	Modernizacja gospodarstw rolnych	10 492 171 188,90	47 388	8 876 964 395,93	84,61%	36 987	6 847 576 629,54	4 357 112 884,48	1 536 271 246,13	66,36%	2 314 922 298,00
4.1	Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000	509 490 043,72	2 824	425 893 235,47	83,59%	2 474	371 212 560,23	330 285 834,65	83 233 269,84	73,79%	112 798 335,00
4.1	Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych	637 402 730,38	4 199	312 510 919,45	49,03%	3 041	219 519 238,64	206 521 443,80	47 937 862,38	34,90%	137 338 894,00
4.2	Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	3 932 234 236,27	1 506	3 241 801 012,86	82,44%	823	1 823 794 812,70	1 160 480 633,80	408 751 973,92	47,79%	855 330 975,00
4.3	Scalanie gruntów	1 964 657 043,21	184	1 804 550 218,46	91,85%	46	352 503 322,92	224 297 863,77	78 105 381,71	18,46%	423 098 688,00
4.3	Zarządzanie zasobami wodnymi	772 480 755,89									165 307 245,00
5	Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych (...)	546 713 087,71	5 973	379 659 027,63	69,44%	4 334	279 202 852,33	177 656 754,12	61 431 612,99	51,86%	118 446 174,00
5.1	Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej		5 369	348 270 808,81		3 861	254 453 509,83	161 908 749,55	55 858 802,10		

Działanie / poddziałanie		Limit środków [zł]	Zawarte umowy / wydane decyzje (czynne)*			Zrealizowane płatności					Limit środka. euro
Kod	Nazwa	ogółem	liczba	kwota [zł]	% limitu	liczba beneficjentów	kwota [zł]		kwota [euro]	% limitu EFRROW	ogółem
				ogółem			ogółem	EFRROW	ogółem		
5.2	Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej		604	31 388 218,82		475	24 749 342,50	15 748 004,57	5 572 810,89		
6	Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej	14 094 570 407,81	110 094	11 725 991 174,24	83,20%	102 873	8 912 482 817,43	5 671 012 808,33	1 983 005 940,72	64,37%	3 080 875 831,00
6.1	Premie dla młodych rolników	3 548 654 491,73	26 947	3 443 150 000,00	97,03%	25 190	2 822 740 000,00	1 796 109 462,00	632 283 376,99	80,73%	783 171 231,00
6.2	Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej	3 507 791 554,56	17 037	2 975 450 000,00	84,82%	12 172	1 721 020 000,00	1 095 085 026,00	377 669 423,31	49,86%	757 477 347,00
6.3	Restrukturyzacja małych gospodarstw	4 493 639 972,48	61 873	3 712 380 000,00	82,61%	62 270	3 191 808 000,00	2 030 947 430,40	712 680 769,79	72,19%	987 252 603,00
6.4	Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych	2 534 202 041,31	3 666	1 584 895 676,84	62,54%	2 734	1 166 935 756,23	742 521 216,22	258 040 269,67	46,87%	550 577 793,00
6.5	Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa	10 282 347,73	571	10 115 497,40	98,38%	570	9 979 061,20	6 349 673,71	2 332 100,96	97,30%	2 396 857,00
7	Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich	10 027 284 678,72	5 634	7 427 969 236,16	74,08%	2 039	4 970 404 758,36	3 162 668 528,29	1 131 774 989,95	51,13%	2 213 455 964,00
7.2	Budowa lub modernizacja dróg lokalnych		2 487	2 759 570 541,48		1 214	2 108 857 852,86	1 341 866 242,69	489 998 544,25		
	Gospodarka wodno-ściekowa		2 038	3 855 037 448,58		1 165	2 233 508 365,90	1 421 181 366,51	501 104 197,78		
7.4	Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej		821	507 490 654,41		539	372 907 895,27	237 281 291,05	82 950 724,15		
	Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów		213	262 051 208,72		183	212 500 877,76	135 214 307,88	48 152 844,13		
7.6	Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego		75	43 819 382,98		75	42 629 766,57	27 125 320,16	9 568 679,64		
8	Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów	1 159 060 687,18	22 491	1 132 964 572,02	97,75%	18 764	791 955 895,40	503 920 373,01	179 519 357,46	69,67%	257 689 060,00
8.1	Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych		20 944	1 125 243 049,49		18 355	784 234 279,59	499 007 116,63	177 819 395,28		
8 - w tym:	Zobowiązania 2014-2020		20 887	127 611 358,09		2 722	95 010 483,26	60 455 000,25	21 445 010,91		
	Zobowiązania 2007-2013		57	447 830 070,14		9 424	349 841 314,29	222 603 310,94	79 527 444,32		
	Zobowiązania 2004-2006			549 801 621,26		7 795	339 382 482,04	215 948 805,44	76 846 940,05		
8.5	Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska		1 547	7 721 522,53		1 169	7 721 615,81	4 913 256,38	1 699 962,18		
9	Tworzenie grup producentów i organizacji producentów	1 187 731 718,91	580	1 144 681 527,68	96,38%	1 288	751 068 896,04	475 571 553,94	169 163 128,63	64,46%	262 416 420,00
w tym:	Zobowiązania 2014-2020		580	866 336 668,37		532	479 813 997,97	302 972 071,46	106 185 986,49		
	Zobowiązania 2007-2013			278 344 859,31		756	271 254 898,07	172 599 482,48	62 977 142,14		
10	Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne	9 081 585 994,72	501 753	8 395 530 623,51	92,45%	119 840	6 693 755 894,31	4 259 215 368,01	1 506 145 376,46	75,30%	2 000 164 058,00

Działanie / poddziałanie		Limit środków [zł]	Zawarte umowy / wydane decyzje (czynne)*			Zrealizowane płatności					Limit środka. euro
Kod	Nazwa	ogółem	liczba	kwota [zł]	% limitu	liczba beneficjentów	kwota [zł]		kwota [euro]	% limitu EFRROW	ogółem
				ogółem			ogółem	EFRROW	ogółem		
10 - w tym:	Zobowiązania 2014-2020		358 034	6 854 417 928,52		91 126	5 151 792 596,76	3 278 082 021,68	1 148 956 873,36		
	Zobowiązania 2007-2013		143 719	1 541 112 694,99		57 607	1 541 919 180,75	981 105 274,82	357 177 938,74		
	Zobowiązania 2004-2006					1	44 116,80	28 071,51	10 564,36		
11	Rolnictwo ekologiczne	3 925 418 687,85	132 219	3 411 948 534,36	86,92%	33 163	2 696 357 218,86	1 715 690 537,58	608 232 187,51	70,29%	865 368 117,00
11 - w tym:	Zobowiązania 2014-2020		92 260	2 851 063 384,24		22 783	2 135 371 868,46	1 358 735 909,34	478 385 330,64		
	Zobowiązania 2007-2013		39 959	560 885 150,12		17 898	560 985 350,40	356 954 628,24	129 846 856,87		
13	Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami	11 906 258 031,70	5 725 034	9 909 981 723,38	83,23%	1 074 969	10 893 263 092,66	7 356 020 194,19	2 459 955 005,87	92,00%	2 673 928 425,00
13 - w tym:	Zobowiązania 2014-2020		5 724 225	9 905 978 183,08		1 074 890	10 890 838 032,19	7 354 477 130,96	2 459 388 841,55		
	Zobowiązania 2007-2013 (część kamp. 2014)		809	4 003 540,30		812	2 425 060,47	1 543 063,23	566 164,32		
14	Dobrostan zwierząt	980 924 525,90	104 641	665 117 417,72	67,81%	53 868	650 796 877,97	414 101 528,67	140 788 469,59	66,62%	211 340 000,00
16	Współpraca	576 804 198,32	311	343 511 853,00	59,55%	201	146 632 238,95	93 302 092,73	31 595 407,29	25,55%	123 644 108,00
17	Zarządzanie ryzykiem	137 713 309,99	102	1 006 273,59	0,73%	31	262 863,30	167 259,73	56 251,51	0,19%	29 470 000,00
19	Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER	4 389 661 901,14	26 129	3 644 314 110,61	83,02%	19 231	3 028 288 529,62	1 858 760 285,62	684 693 854,85	70,83%	966 653 465,00
19.1	Wsparcie przygotowawcze		608	60 046 000,00		332	41 715 080,00	26 543 305,40	9 599 891,54		
19.2	Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju		25 012	2 835 748 589,82		19 139	2 372 197 439,51	1 458 545 852,76	536 468 579,64		
19.3	Wdrażanie projektów współpracy		236	116 882 629,27		266	80 424 926,47	38 341 520,49	17 748 156,79		
19.4	Wsparcie kosztów bieżących i aktywizacji		273	631 636 891,51		274	533 951 083,64	335 329 606,97	120 877 226,88		
20	Pomoc techniczna	2 186 356 820,56	1 400	1 149 027 967,83	52,55%	42	1 066 410 334,48	678 556 568,46	238 474 702,57	49,88%	478 137 978,00
21	Wyjątkowe (...) wsparcie dla rolników i MŚP (...) dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19	1 199 197 730,12	180 305	1 198 852 225,32	99,97%	180 341	1 199 188 524,45	763 043 251,44	267 027 483,85	100,03%	266 943 558,00
22	Nadzwyczajne (...) wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych wpływem rosyjskiej inwazji na Ukrainę	724 013 895,25	0	0,00	0,00%	0	0,00	0,00	0,00	0,00%	154 935 565,00
	Renty strukturalne	1 169 222 054,37		1 259 806 059,84	107,75%	53 466	1 259 806 059,84	801 610 222,11	298 022 333,52	113,63%	262 285 099,00
RAZEM - z wyłączeniem instrumentów finansowych		81 977 982 800,18	6 876 328	67 122 377 955,80	81,88%	1 270 729	53 256 009 706,07	34 401 857 059,14	11 981 192 124,46	66,35%	18 056 554 933,00
RAZEM - z uwzględnieniem instrumentów finansowych		82 528 681 536,43		67 667 369 955,80	81,99%		53 684 057 706,07	34 674 224 001,42	12 073 945 444,32	66,43%	18 175 554 933,00

W działaniach wieloletnich: 3,1,8,9,10,11 i Renty strukturalne – kwoty umów/decyzji dotyczą szacowanych wypłat dla beneficjentów, którzy podjęli zobowiązania w ramach PROW 2004-2006, PROW 2007-2013 oraz PROW 2014-2020 i które mogą być finansowane w ramach budżetu PROW 2014 - 2020.

POSTĘPY W REALIZACJI PLANU EWALUACJI (ROZDZIAŁ 2 SPRAWOZDANIA)

Plan ewaluacji na 2022 rok został przygotowany przez komórkę organizacyjną odpowiedzialną za koordynację działań ewaluacyjnych programu oraz pozytywnie zaopiniowany przez Grupę Zarządzającą Ewaluacją PROW 2014-2020.

W 2022 roku zrealizowane zostały następujące badania ewaluacyjne:

1. Ocena wyników realizacji operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych w obszarze nawadniania w gospodarstwie*

Raport stanowi podsumowanie przeprowadzonych przez ARiMR w latach 2019-2021 czterech naborów wniosków o przyznanie pomocy w obszarze nawadniania w gospodarstwie, w zakresie przyczyn odrzucenia dużej liczby wniosków w tych naborach.

Przeprowadzono badania ilościowe i jakościowe danych zawartych we wnioskach zgromadzonych przez ARiMR oraz wykonano badania ankietowe wśród wnioskodawców, beneficjentów i pracowników ARiMR.

2. Ocena wyników realizacji operacji *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000*

Celem opracowania była ocena wyników realizacji operacji *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000*, wdrażanych w ramach poddziałania *Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych* objętego PROW 2014-2020.

Ocena ta została przygotowana na podstawie badań: 1. kameralnych, które przeprowadzono na podstawie danych udostępnionych przez ARiMR, 2. ankietowych wykonanych wśród wnioskodawców i doradców rolniczych.

3. Trwałość operacji finansowanych w ramach PROW 2014-2020

Głównym celem prowadzonych badań jest ocena trwałości operacji z zakresu *Modernizacji gospodarstw rolnych* oraz poddziałania 6.4 - *Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej (Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług związanych z rolnictwem i leśnictwem)*, przy czym jest ona rozumiana jako ocena, na ile zmiany wywołane realizacją inwestycji są trwałe i długookresowe, oraz czy beneficjenci będą funkcjonować po zakończeniu wsparcia.

Badania przeprowadzono dzięki wykorzystaniu danych udostępnionych przez ARiMR, a także z wykorzystaniem ankiet przeprowadzonych wśród beneficjentów poddziałań oraz doradców ośrodków doradztwa rolniczego.

4. Przygotowanie odpowiedzi na pytania ewaluacyjne PROW 2014-2020, w zakresie oddziaływania na erozję gleb i poprawę gospodarowania glebą, wspieranie ochrony węgla i pochłanianie dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie

Badanie objęło cały obszar Polski z uwzględnieniem aspektu geograficznego i dotyczy realizacji Programu w latach 2015-2021.

Ocena wpływu PROW została wykonana metodami kontrfaktycznymi w najszerszym stopniu, na jaki pozwalały dostępne dane.

Na etapie analiz pogłębionych oraz przy formułowaniu wniosków i rekomendacji zastosowano metodę panelu ekspertów.

Wszystkie raporty z przeprowadzonych badań dostępne są na stronach internetowych MRiRW (www.gov.pl/web/rolnictwo/ewaluacja).

Wnioski z badań zostały zaprezentowane w podrozdziale 2e sprawozdania.

DZIAŁANIA PODJĘTE W CELU ZAPEWNIENIA JAKOŚCI I SKUTECZNOŚCI WDRAŻANIA PROGRAMU (ROZDZIAŁ 3 SPRAWOZDANIA)

W 2022 roku, w związku z sytuacją wywołaną rosyjską agresją na Ukrainę, znowelizowano ustawę o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków EFRROW w ramach PROW 2014-2020 w zakresie wprowadzenia nowego działania M22 *Nadzwyczajne tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych wpływem rosyjskiej inwazji na Ukrainę*. Dzięki uruchomieniu tego działania rolnicy prowadzący działalność rolniczą, których gospodarstwa zostały najbardziej poszkodowane w wyniku tego kryzysu, mogli otrzymać wsparcie finansowe. Wdrożenie tego działania stanowiło odpowiedź na obecną sytuację ww. podmiotów na skutek wojny w Ukrainie związaną z funkcjonowaniem na niestabilnym rynku, zakłóceniami w handlu, wzrostem ponoszonych kosztów i ich wpływem na ceny żywności.

Institucja zarządzająca w 2022 roku opracowała i przedstawiła propozycje zmian Programu. Propozycje te były następnie opiniowane i zatwierdzane przez Komitet Monitorujący PROW 2014-2020.

Zmiany te dotyczyły:

- wprowadzenia działania M22 *Nadzwyczajne tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych wpływem rosyjskiej inwazji na Ukrainę*;
- wprowadzenia nowego obszaru f *Zielona energia w gospodarstwie* w typie operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* (działanie M04, poddziałanie 4.1);
- podwyższenia wysokości pomocy w typie operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* (działanie M04, poddziałanie 4.1);
- wprowadzenia standardowych stawek jednostkowych jako formy pomocy oraz podniesienia kwoty pomocy w typie operacji *Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych* (działanie M04, poddziałanie 4.1);
- wprowadzenia nowego rodzaju beneficjenta – gminy w typie operacji *Zarządzanie zasobami wodnymi* (działanie M04, poddziałanie 4.3);
- podwyższenia stawki premii zalesieniowej w poddziałaniu 8.1 *Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych*;
- zmian w działaniach M10 *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne* oraz M11 *Rolnictwo ekologiczne*;
- zmian dotyczących instrumentów finansowych;
- zmian finansowych Programu.

W ramach działań dotyczących zapewnienia skutecznej realizacji Programu instytucja zarządzająca wydawała rozporządzenia dotyczące Programu, w tym rozporządzenia nowelizujące dotychczasowe przepisy dotyczące wdrażania poszczególnych instrumentów wsparcia. W związku z wysoką inflacją oraz postępującym wzrostem cen środków produkcji rolnej oraz materiałów budowlanych, w poddziałaniu 4.1, typ operacji: *Modernizacja gospodarstw rolnych* (obszar A-D) oraz *Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych*, wprowadzono m.in. zmianę dotyczącą zwiększenia maksymalnych kwot pomocy. Beneficjenci, którzy nie otrzymali jeszcze pełnej refundacji, mogli wnioskować o zmianę zawartej umowy

w zakresie kwoty pomocy (zwiększenie kwoty wsparcia możliwe tylko w odniesieniu do niewypłaconej pomocy).

W 2022 roku odbyło się jedno posiedzenie Komitetu Monitorującego (28 kwietnia 2022 r.). Posiedzenie odbyło się w formie wideokonferencji. Ponadto Komitet przyjął szereg uchwał w trybie obiegowym (w tym uchwały dotyczące zmian Programu oraz zatwierdzenia sprawozdania z wdrażania Programu za 2021 rok).

W 2022 roku odbywały się kolejne nabory wniosków o przyznanie pomocy. Jednocześnie, w dalszym ciągu instytucja zarządzająca monitorowała postęp obsługi wniosków w ramach instrumentów, dla których termin rozpatrywania upłynął bądź niebawem upłynie. Zgodnie z harmonogramem obsługi wniosków, ARiMR przekazywała IZ dane dotyczące obsługi tych wniosków w cyklach cotygodniowych. Obecnie nie odnotowuje się większych opóźnień w obsłudze wniosków przez ARiMR. Są one rozpatrywane w terminach określonych przepisami rozporządzeń dla poszczególnych typów operacji oraz zgodnie z przyjętym harmonogramem.

Do końca 2022 r. nie uruchomiono naboru wniosków o przyznanie pomocy w typie operacji *Zarządzanie zasobami wodnymi*. Rozporządzenie wykonawcze w ramach tego instrumentu wsparcia weszło w życie 4 sierpnia 2022 r. Rozporządzenie dało podstawę do powołania zespołu opiniodawczo-doradczego, którego zadaniem było zaopiniowanie operacji możliwych do realizacji w ramach poddziałania 4.3, pod kątem wpływu danej operacji na środowisko, w szczególności w zakresie oddziaływania na grunty rolne, zasoby wodne oraz retencję wody. Zgodnie bowiem z przepisami ww. rozporządzenia, pomoc może być przyznana na operację, która została pozytywnie zaopiniowana przez zespół. Prace zespołu zostały zakończone w styczniu 2023 r., kiedy została podjęta uchwała w sprawie zaopiniowania inwestycji możliwych do realizacji. Prace ww. zespołu, jak również konieczność doprecyzowania przepisów rozporządzenia wykonawczego w zakresie określenia kryteriów wyboru operacji, przyczyniły się do braku rozpoczęcia wdrażania instrumentu *Zarządzanie zasobami wodnymi* w 2022 r. Dodatkowo, w celu zapewnienia jak najefektywniejszego wykorzystania środków, w 2022 r. wprowadzono do PROW 2014-2020 zmiany, dzięki którym możliwe jest wskazanie nowego beneficjenta oraz zakresu realizowanych operacji. Zmiany te wymagają nowelizacji rozporządzenia wykonawczego. Przygotowany projekt rozporządzenia nowelizującego został poddany konsultacjom.

Do końca 2022 r. nie uruchomiono naboru wniosków w ramach *Modernizacji gospodarstw rolnych* - obszar f *Zielona energia w gospodarstwie* oraz w działaniu M22 *Nadzwyczajne tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych wpływem rosyjskiej inwazji na Ukrainę*. Nabór wniosków w obszarze f *Zielona energia w gospodarstwie* przeprowadzony został od 31 stycznia do 15 marca 2023 r., natomiast w działaniu M22 nabór prowadzony był w terminie od 18 stycznia do 14 lutego 2023 r. Są to nowe instrumenty wsparcia PROW 2014-2020 wprowadzone do programu odpowiednio decyzją KE z dnia 3 października 2022 r. oraz z dnia 19 grudnia 2022 r.

Instrumentem wsparcia PROW 2014-2020, który na koniec 2022 r. miał najniższy poziom kontraktacji środków, było działanie M17 *Zarządzanie ryzykiem*. W ramach tego działania przeprowadzono dotychczas dwa nabory wniosków, zaś kolejne dwa są planowane do przeprowadzenia w 2023 r. Przyczyną niższego od zakładanego zainteresowania ze strony producentów rolnych było ograniczenie ochrony ubezpieczeniowej tylko do jednego ryzyka wystąpienia strat spowodowanych salmonellozą. Działanie M17 jest nowym instrumentem wsparcia,

w ramach którego pierwsze nabory wniosków zostały uruchomione pod koniec 2022 r. i odnotowano dużo mniejsze zainteresowanie beneficjentów niż pierwotnie szacowano.

ROZPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O PROGRAMIE (ROZDZIAŁ 4 SPRAWOZDANIA)

Podczas realizacji operacji objętych dwuletnim *Planem operacyjnym KSOW na lata 2022-2023* zapewniano upowszechnienie informacji o PROW 2014-2020, w tym o KSOW.

Upowszechnianie informacji o PROW 2014-2020 było realizowane na podstawie rozporządzenia wykonawczego Komisji UE nr 808/2014, księgi wizualizacji znaku PROW 2014-2020 oraz strategii komunikacji PROW 2014-2020.

Podstawową formą przekazywania informacji były konferencje, warsztaty, szkolenia i spotkania informacyjne, podczas których dystrybuowano materiały informacyjno - promocyjne dotyczące Programu.

Utrzymywany był kontakt ze środkami masowego przekazu: telewizją, radiem, prasą, w szczególności poprzez emisję audycji radiowych w krajowych i regionalnych rozgłośniach radiowych oraz wątków na temat PROW 2014-2020 w programach i audycjach telewizyjnych w krajowych stacjach.

Informacje dotyczące PROW 2014-2020 udzielane były podczas międzynarodowych, ogólnopolskich i lokalnych imprez o charakterze rolniczym, targów, imprez plenerowych – w formie stoisk informacyjnych, podczas których dystrybuowano materiały informacyjne i promocyjne.

Wszystkie jednostki prowadziły strony internetowe poświęcone PROW 2014-2020. W serwisach można było znaleźć informacje dotyczące: aktualności, założeń programowych, legislacji krajowej i unijnej, ogłoszeń o naborach wniosków, informacji o procedurach wypełniania wniosków oraz informacji o szkoleniach z zakresu PROW 2014-2020. Na portalu www.ksow.pl oraz na kanałach KSOW w mediach społecznościowych (Facebook, Twitter, Instagram) zamieszczano zaproszenia i informacje o inicjatywach na terenie UE, dotyczących obszarów wiejskich, w tym też realizowanych w ramach Programu. Publikowano również przykłady projektów realizujących priorytety PROW, sfinansowanych ze środków Programu, a także opisy i relacje z działań realizowanych w ramach planu operacyjnego jednostki centralnej KSOW. Zamieszczane informacje przygotowywane były tak, by jednoznacznie wskazywać na źródło finansowania inicjatyw.

Działania informacyjne prowadzone były również poprzez kontakt bezpośredni w punktach informacyjnych PROW 2014-2020. Jednostki regionalne udzieliły w tych punktach w 2022 r. ponad 31 tysięcy konsultacji. Przykładowo w województwie lubelskim dotarcie do szerszej grupy odbiorców w celu zapewnienia upowszechniania Programu możliwe było dzięki ponownemu uruchomieniu mobilnego punktu informacyjnego. Udało się przekazać informacje około tysiącu osobom na temat Programu oraz przeprowadzić dystrybucje materiałów promocyjnych. Punkt mobilny został oznaczony logotypami zgodnie z księgą wizualizacji znaku PROW 2014-2020.

Zapewniano upowszechnienie informacji o Programie, w tym o KSOW, w sposób dostosowany do sposobu realizacji operacji. Do informowania i rozpowszechniania informacji o pomocy otrzymanej z EFRROW zgodnie z warunkami określonymi w księdze wizualizacji znaku PROW

2014-2020 zobowiązywano w umowach wykonawców poszczególnych zadań oraz partnerów KSOW w ramach realizowanych operacji.

Dodatkowo, jednostki wdrażające zapewniały obowiązek informowania także we własnym zakresie, np. poprzez udostępnianie banerów / roll-upów / plakatów opatrzonych logotypami zgodnie z księgą wizualizacji znaku PROW 2014-2020 i przekazywanie informacji ustnej w trakcie realizacji operacji, np. konferencji, szkoleń, wyjazdów oraz zamieszczaniu informacji na portalu KSOW.

Sposób informowania o źródle finansowania i wkładzie finansowym UE był uzależniony od rodzaju operacji i różnorodności wykorzystywanych nośników, m.in.:

1. imprezy plenerowe (targi, wystawy, dożynki itp.) oznakowane poprzez ekspozycje roll-upów / banerów / plansz zawierających wymagane logotypy, ponadto informacje o wsparciu ze środków EFROW była przekazywana przez pracowników obsługujących stoiska;
2. spotkania informacyjne / szkolenia / konferencje / warsztaty / wyjazdy oznakowane były zgodnie z wymogami, poprzez ekspozycje wymaganej wizualizacji w salach, oznakowanie prezentacji, list obecności oraz innych materiałów informacyjnych przeznaczonych dla uczestników;
3. audycje radiowe zawierały odwołanie słowne, audycje telewizyjne opatrzone były planszą z odpowiednimi logotypami i odwołaniem słownym;
4. materiały informacyjne / materiały informacyjno-promocyjne / roll-upy / artykuły prasowe oraz materiały informacyjne dotyczące poszczególnych operacji zawierały odpowiednie logotypy oraz slogan i odwołanie słowne;
5. materiały promocyjne zawierały odpowiednie logotypy oraz slogany.

Przy realizacji działań w zależności od rodzaju operacji i typu nośnika zamieszczano następujące informacje:

1. wymagane logotypy (tj. co najmniej UE, KSOW, PROW 2014-2020) oraz slogan *Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa Inwestująca w obszary wiejskie*
2. wymagane logotypy i odwołanie słowne: *Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa Inwestująca w obszary wiejskie; Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi; Projekt/ audycja/ materiał/ publikacja opracowana przez; Projekt/ audycja/ publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.*

ROZDZIAŁY 5-9

W SPRAWOZDANIU ROCZNYM ZA 2022 ROK NIE SĄ WYPEŁNIANE

SPRAWOZDANIE Z WDRAŻANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH (ROZDZIAŁ 10 SPRAWOZDANIA)

Dane zawarto w sprawozdaniu w formie tabelarycznej w formacie ustalonym przez Komisję Europejską.

ZAŁĄCZNIK DOTYCZĄCY MONITOROWANIA – TABELE WSKAŹNIKÓW (ROZDZIAŁ 11 SPRAWOZDANIA)

Dane zawarto w sprawozdaniu w formie zestawu tabel w formacie ustalonym przez Komisję Europejską.